

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет германської філології і перекладу
Кафедра англійської філології і філософії мови

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій

	для студентів
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Рівень вищої освіти	Другий (<u>магістерський</u>)
Освітня програма	Сучасні філологічні студії (англійська мова Друга іноземна мова): лінгвістика та перекладознавство
Статус дисципліни	Вибіркова

Форма здобуття освіти денна
Курс (рік навчання) V курс, 2025-2026

Мова викладання англійська

Кількість кредитів 3

Форма підсумкового контролю залік

Київ – 2025

Розробник:

Ізотова Н.П., доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської філології і філософії мови

Рецензенти:

Валігура О.Р. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри східної філології факультету сходознавства, Київський національний лінгвістичний університет

Редька І.А. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології, Інститут філології Київського університету імені Бориса Грінченка

Схвалено на засіданні кафедри англійської філології і філософії мови, протокол № 1 від «28» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Ізотова Н.П.

(прізвище, ініціали)

Схвалено на засіданні вченої ради факультету германської філології і перекладу, протокол № 1 від «29» серпня 2025 року

Голова вченої ради факультету

(підпис)

Гнезділова Я.В.

(прізвище, ініціали)

1. Мета вивчення вибіркової дисципліни "Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій" полягає у формуванні у студентів чіткого уявлення про провідні тенденції розвитку новітніх дискурсивних студій. Курс спрямований на розуміння студентами трансдисциплінарності як однієї з стрижневих стратегій вивчення й розуміння сучасного англійського дискурсу. Курс передбачає розгляд різних видів дискурсу, зокрема художнього, медійного, політичного, кінематографічного, рекламного тощо з позицій трансдисциплінарності тобто активного діалогу різних галузей знань стосовно певних дискурсивних практик.

2. Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану)

3 кредити ЄКТС; **90** год., у тому числі:

лекції	– 20 год.
семінарські заняття	– 10 год.
самостійна робота	– 60 год.

3. Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни:

Успішне опанування курсів теоретичного та практичного спрямування:

- вступу до загального мовознавства;
- стилістика першої іноземної мови;
- лексикології першої іноземної мови;
- теоретична граматики першої іноземної мови.

4. Анотація навчальної дисципліни:

Курс дисципліни "Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій" впроваджує трансдисциплінарний підхід до вивчення сучасного англійськомовного дискурсу, що передбачає інтеграцію (консолідацію) різних парадигм знань під час аналізу дискурсивних практик. Дисципліна складається з одного змістового модуля, що охоплює широке коло питань, пов'язаних зі специфікою вивчення різних типів дискурсу в контексті трансдисциплінарності. Курс "Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій" інтегрує в собі лекції, метою яких є ознайомлення студентів з новітніми дискурсивними студіями, розглянутими з опертям на феномен трансдисциплінарність; семінарських занять, спрямованих на закріплення освоєного в аудиторії теоретичного матеріалу, і практичне використання здобутих знань, та самостійної роботи студентів, націленої на творчий пошук, пов'язаний з поглибленим вивченням трансдисциплінарних практик, практичним застосуванням знань, отриманих під час вивчення цього курсу, в різних сферах життя людини.

5. Завдання (навчальні цілі):

Завдання, які вирішуються у процесі навчання дисципліни "Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій", пов'язані з формуванням у студентів другого (магістерського) рівня таких компетентностей:

загальних:

здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність бути критичним і самокритичним, володіти навичками критичного мислення; здатність до

пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел; уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність спілкуватися іноземною (англійською та другою іноземною) мовою як усно, так і письмово; здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність проведення досліджень на належному рівні.

фахових:

здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах; здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки; здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів; усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій; здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань: керування науковою творчою роботою студентів, здійснення наукової та фахової експертизи, консультування; здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень; усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату; здатність ефективно спілкуватися англійською та другою іноземною мовою в загальнокультурних і професійно орієнтованих ситуаціях; здатність чітко й виразно висловлювати думку, використовувати знання законів техніки мовлення, норм терміновживання та вимог наукового стилю; здатність ефективно й компетентно брати участь в різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузях лінгвістики, педагогіки й перекладознавства; здатність використовувати професійно орієнтовані знання й уміння в галузі філологічних наук для дослідження мовних і мовленнєвих об'єктів, явищ і процесів; здатність ефективно використовувати набуті лінгвістичні та методичні знання у практиці викладання англійської та другої іноземної мов.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни:

Результат навчання (1. знати; 2. уміти; 3. комунікація; 4. автономність і відповідальність)		Форми (та / або методи і технології навчання)	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання(за необхідності)
Код	Результат навчання		
1.1	Розуміти поняття «дискурс», знати різницю між поняттями «текст», «дискурс», «нарратив».	Пояснювально-ілюстративний метод, відтворювальний метод, проблемно-пошукові методи навчання, комунікативний метод, методи інтерактивного навчання	Усне та письмове опитування, тестування, проектна робота, організація і проведення дебатів, написання модульної контрольної роботи
1.2	Знати основні парадигми дослідження дискурсу в науковій	Пояснювально-ілюстративний метод,	

	думці кінця XX початку XXI століття.	відтворювальний метод, проблемно-пошукові методи навчання, комунікативний метод, методи інтерактивного навчання	
1.3	Знати в чому полягає різниця між поняттями дисциплінарність :: інтердисциплінарність :: міждисциплінарність :: мультидисциплінарність :: трансдисциплінарність	Пояснювально-ілюстративний метод, відтворювальний метод, проблемно-пошукові методи навчання, комунікативний метод, методи інтерактивного навчання	
1.4	Мати уявлення про своєрідність трансдисциплінарного підходу до аналізу й інтерпретації різних типів дискурсу.	Пояснювально-ілюстративний метод, відтворювальний метод, проблемно-пошукові методи навчання, комунікативний метод, методи інтерактивного навчання	
2.1	Вміти пояснювати специфіку англійськомовного дискурсу (художнього і нехудожнього) в контексті трансдисциплінарності; практично застосувати знання, отримані під час вивчення цього курсу.	Проблемно-пошукові методи навчання, комунікативний метод, методи інтерактивного навчання	
2.2	Вміти встановлювати складний діалектичний зв'язок між суміжними галузями знань під час аналізу й інтерпретації англійськомовних дискурсів різних типів з позицій трансдисциплінарності.	Проблемно-пошукові методи навчання, комунікативний метод, методи інтерактивного навчання	
2.3	Вміти ідентифікувати трансдисциплінарні практики в англійськомовному художньому і нехудожньому дискурсі з	Проблемно-пошукові методи навчання, комунікативний метод, методи	

та професійного самовдосконалення.														
ПРН 2. Упевнено володіти державною та іноземними мовами, що вивчаються, для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною, англійською та другою іноземною мовами.					+	+	+	+	+	+				
ПРН 6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.					+	+	+	+	+	+				
ПРН 7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи у лінгвістиці.					+	+	+	+	+	+				
ПРН 9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.					+	+	+	+	+	+				
ПРН 10. Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів англійською мовою.					+	+	+	+	+	+				
ПРН 11. Здійснювати науковий аналіз					+	+	+	+	+	+				

№	Види навчальної діяльності	Національна 4-бальна система	Критерії оцінювання
1.	Аудиторна робота	5	Систематизована, творча, логічно побудована відповідь з елементами інновації; завдання виконані за інноваційним рівнем складності
		4	Продуктивна, але недостатньо вичерпна відповідь; завдання виконані за стандартним рівнем складності, можливі незначні помилки
		3	Репродуктивна відповідь; завдання виконані за репродуктивним видом складності, містять помилки
		2	Фрагментарна, неаргументована відповідь; завдання не виконані у відповідності з вимогами, допущені множинні помилки. Непідготовленість до заняття; невиконання завдань
		0	Відсутність на занятті
2.	Самостійна робота	5	Інноваційний підхід до самостійно виконаних завдань, здатність до критико-аналітичного осмислення актуальних проблем лінгвостилістики, загальна філологічна та мовна компетентність
		4	Творче і самостійне виконання завдань, якісне володіння програмним матеріалом та його доцільне використання у виконанні завдань.
		3	Виконання завдань для самостійної роботи за суттєвої допомоги з боку викладача.
		2	Неглибоке, фрагментарне виконання завдань. Невиконання завдань.
		0	Відсутність самостійної роботи

Модульна контрольна робота (МКР) є обов'язковим складником системи модульно-рейтингового контролю навчальних досягнень студентів. Виконання студентами МКР спрямоване на всебічну і комплексну перевірку обсягу, рівня та якості засвоєння ними всього навчального матеріалу, що підлягає вивченню під час аудиторної і самостійної роботи. МКР з курсу "Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій" виконується письмово.

Теоретична частина модульної контрольної роботи з курсу "Гра в мові й тексті: лінгвокреативний аспект" передбачає виконання студентами тестів різних видів (множинного вибору, альтернативні, відповідності тощо). Кожне тестове завдання оцінюється від **0 до 2 % / балів**, залежно від кількості наявних у відповідному тесті завдань. Загальна кількість балів, що студенти можуть отримати за теоретичну частину МКР, становить **20 % / балів**.

Практична частина модульної контрольної роботи з курсу "Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій" полягає у виконанні студентами лінгвістичного коментаря художнього/нехудожнього тексту (або його фрагмента). Загальна кількість балів, що студенти можуть отримати за практичну частину МКР, становить **80 % / балів**.

Критерії лінгвістичного коментаря тексту

Студент отримує 80% / балів за лінгвістичний коментар тексту, якщо:

1. Лінгвістичний коментар зроблений відповідно до академічних вимог, як за змістом, так і за формою.

2. наявність в лінгвістичному коментарі не більше (3) негрубих помилок (орфографічних, лексичних, граматичних, стилістичних).

Студент отримує 64% / бали за лінгвістичний коментар, якщо:

1. лінгвістичний коментар загалом зроблений відповідно до академічних вимог, допускається не більше (1) помилки у змісті чи формі інтерпретації;
2. наявність в роботі не більше (2) помилок (орфографічних та/або граматичних) і (4) помилок (лексичних та/або стилістичних);

Студент отримує 48% / балів за лінгвістичний коментар, якщо:

1. лінгвістичний коментар загалом зроблений відповідно до академічних вимог, допускається не більше (2) помилок у змісті чи формі інтерпретації;
2. наявність у роботі не більше (3) помилок (орфографічних та/або граматичних) і (5) помилок (лексичних та/або стилістичних);

Студент отримує 32% / бали за лінгвістичний коментар, якщо:

1. лінгвістичний коментар тексту зроблений не за академічними вимогами;
2. наявність в роботі (4) помилок (орфографічних та/або граматичних) і (6) помилок (лексичних та/або стилістичних);

Студент отримує 0% / балів за лінгвістичний коментар тексту у разі її відсутності

Критерії оцінювання МКР

Відсоток виконання завдань/кількість набраних балів	Бал за національною шкалою	Рейтингові бали
90%-100% виконання усіх тестових завдань (90-100 балів)	5	50
75%-89% виконання усіх тестових завдань (75-89 балів)	4	40
60%-74% виконання усіх тестових завдань (50-74 балів)	3	30
Менше 60% виконання тестових завдань (менше 60 балів)	2	20

Підсумковий контроль і підсумкова оцінка

Виставлення семестрового рейтингового бала

Семестровий рейтинговий бал з дисципліни "Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій" є сумою рейтингового бала за роботу (аудиторну і самостійну) протягом семестру і рейтингового бала за МКР.

Виставлення підсумкового рейтингового бала
і підсумкової оцінки за дисципліну

Підсумковий контроль з навчальної дисципліни "Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій" проводиться у формі **заліку** за обсягом навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом. Студент вважається **допущеним до заліку** з "Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій", якщо він виконав **усі види робіт**, передбачені навчальною програмою на семестр.

Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни з "Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій" **60 і вище**, отримують оцінку **"зараховано"** і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання заліку. Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **59 і нижче**, складають залік.

Структура заліку

Залік відбувається в усній формі. Питання до заліку складається з трьох завдань.

Перше і друге завдання стосуються теоретичних аспектів курсу "Трансдисциплінарний модус сучасних дискурсивних студій".

Третє завдання полягає у здійсненні лінгвістичного коментаря художнього/нехудожнього тексту з позицій стратегії трансдисциплінарності.

Критерії оцінювання першого та другого питання до заліку

Вимоги до першого і другого завдання:

зміст відповіді:

- повне викладення теоретичного питання;
- пояснення смислових, структурних, функціональних ознак та особливостей обговорюваних понять;
- надання необхідних дефініцій понять та ілюстрацій;
- обґрунтування теоретичної значущості мовних явищ;

форма відповіді:

- фонетично коректне мовлення;
- вільне володіння навичками монологічного мовлення;
- змістовна, логічна, чітка побудова відповіді;
- граматично, лексично та стилістично правильне мовне оформлення

Критерії оцінювання відповіді студентів:

Оцінка в балах	Зміст критеріїв оцінювання
5	<ul style="list-style-type: none"> • повне виконання вимог до змісту та до форми; • допускається до 4 незначних помилок фонетичного, лексичного, граматичного або стилістичного характеру;
4	<ul style="list-style-type: none"> • невиконання однієї вимоги до змісту чи до форми; • допускається до 5-7 помилок фонетичного, лексичного, граматичного або стилістичного характеру;
3	<ul style="list-style-type: none"> • невиконання трьох - чотирьох вимог до змісту чи до форми; • допускається до 8-10 помилок фонетичного, лексичного, граматичного або стилістичного характеру;
2	<ul style="list-style-type: none"> • невиконання більше чотирьох вимог до змісту чи до форми; • наявність у відповіді студента більше 10 помилок фонетичного, лексичного, граматичного або стилістичного характеру.

Оцінювання третього завдання заліку

Вимоги до третього завдання:

зміст відповіді:

- повне розуміння тексту;
- змістовий лінгвістичний коментар тексту та визначення впливу тексту на читача;
- логічне й послідовне викладення матеріалу з дотриманням семантичних і формальних зв'язків між реченнями;

форма відповіді

- ситуативно зумовлений темп мовлення;
- правильне фонетичне оформлення мовлення;
- вільне володіння лексичним мінімумом;
- широка варіативність граматичних структур і доцільність їх використання.

Критерії оцінювання відповіді студентів:

Оцінка в балах	Зміст критеріїв оцінювання
5	<ul style="list-style-type: none">• неповне виконання однієї вимоги до змісту чи до форми;• допускається до 4 незначних помилок фонетичного, лексичного, граматичного або стилістичного характеру;
4	<ul style="list-style-type: none">• невиконання двох вимог до змісту чи до форми;• допускається до 5-7 помилок фонетичного, лексичного, граматичного або стилістичного характеру;
3	<ul style="list-style-type: none">• невиконання трьох - чотирьох вимог до змісту чи до форми;• допускається до 8-10 помилок фонетичного, лексичного, граматичного або стилістичного характеру;
2	<ul style="list-style-type: none">• невиконання більше чотирьох вимог до змісту чи до форми;• наявність у відповіді студента більше 10 помилок фонетичного, лексичного, граматичного або стилістичного характеру.

Виставлення підсумкової оцінки за дисципліну

Загальна оцінка за відповідь на заліку виводиться як середнє арифметичне з трьох оцінок за кожне питання з округленням до цілого числа. Ця оцінка помножується на **20**. Отримане значення становить підсумковий рейтинговий бал, якому відповідає підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою ("зараховано", "не зараховано") і оцінка за шкалою ЄКТС.

Підсумковий рейтинговий бал (кількість балів за 100-бальною шкалою)	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за залік
90 – 100	A	зараховано
82 – 89	B	
75 – 81	C	
66 – 74	D	
60 – 65	E	
0 – 59	FX	не зараховано

9. Програма навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ п/п	№ і назва теми (включно із темами, що винесені на самостійне опрацювання)	Кількість годин			
		Разом	у тому числі		
			лекції	семінарські / практичні заняття	самостійна робота
<i>Модуль 1</i>					
Змістовий модуль 1. Теоретичне та методологічне підґрунтя вивчення сучасного дискурсу в аспекті трансдисциплінарності.					
1.	Трансдисциплінарність як феномен і як стратегія аналізу й інтерпретації сучасного дискурсу.	10	2	1	8
2.	Сучасний англійськомовний дискурс в трансдисциплінарному вимірі: аспекти вивчення	10	2	1	8
3.	Трансдисциплінарність сучасного поетичного дискурсу	8	2	1	5
4.	Трансдисциплінарність сучасного художнього прозового дискурсу	10	2	1	7
5.	Трансдисциплінарність сучасного англійськомовного медійного дискурсу	10	2	2	6
6.	Трансдисциплінарність сучасного англійськомовного мультимодального дискурсу	10	2	2	8
7.	Трансдисциплінарність сучасного англійськомовного політичного дискурсу	10	2		8
8.	Трансдисциплінарність сучасного англійськомовного Інтернет-дискурсу	10	2		6
9.	Трансдисциплінарність сучасного англійськомовного кінематографічного дискурсу	10	2	2	6
10.	Модульна контрольна робота	2	2		
	Разом годин за модулем 1	90	20	10	60
	Усього годин	90	20	10	60

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сучасний англійськомовний дискурс в трансдисциплінарному вимірі: аспекти вивчення	2
2	Трансдисциплінарний підхід до інтерпретації сучасного художнього дискурсу	2
3	Сучасний англійськомовний медійний дискурс в контексті трансдисциплінарності	2

4	Англомовний мультимодальний дискурс і трансдисциплінарність	2
5	Трансдисциплінарність сучасного англійськомовного кінематографічного дискурсу	2
	Разом	10

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Трансдисциплінарність як філософський феномен	6
2	Трансдисциплінарність :: інтердисциплінарність :: міждисциплінарність: подібності і відмінності	6
3	Сучасні школи дискурсу: персоналії, напрями, специфіка	10
4	Трансдисциплінарність сучасного англійськомовного політичного дискурсу	10
5	Трансдисциплінарність у вивченні сучасного англійськомовного Інтернет-дискурсу	10
6	Сучасний англійськомовний розмовний дискурс і трансдисциплінарна парадигма знань	10
7	Експериментальна проза і поезія в аспекті трансдисциплінарності	6
	Разом	60

10. Рекомендовані джерела

Основні (базові):

1. Danesi M. (2016). The Semiotics of Emoji: The Rise of Visual Language in the Age of the Internet. Bloomsbury Academic.
2. Interactions, Images and Texts: A Reader in Multimodality. (2014). Sigrid Norris (ed.), Carmen Daniela Maier (ed.). De Gruyter Mouton.
3. Jewitt C., Bezemer J., O'Halloran K. (2016). Introducing Multimodality. Routledge.
4. Kress G., Leeuwen Th. (2001). Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication. Bloomsbury Academic.
5. Metz Ch., Taylor M. (1990). Film Language: A Semiotics of the Cinema. University Of Chicago Press.
6. O'keeffe A. (2006). Investigating Media Discourse (Domains of Discourse). Routledge
7. Richardson J. E. (2007). Analysing Newspapers: An Approach from Critical Discourse Analysis.
8. Talbot M. (2007). Media Discourse: Representation and Interaction. Edinburgh University Press.
9. Thurlow C., Mroczek K. (2011). Digital Discourse: Language in the New Media. Oxford University Press.
10. Thurlow C., Lengel L., Tomic A. (2004). Computer Mediated Communication. Sage Publications Ltd.
11. Wildfeuer J. (2013). Film Discourse Interpretation: Towards a New Paradigm for Multimodal Film Analysis.
12. Арнольд, И. В. (2010). *Семантика. Стилистика. Интертекстуальность* (2-е изд.). Москва: Книжный дом "ЛИБРОКОМ".

Додаткові:

Jonathan P., Margaret W. (1987). Discourse and social psychology: beyond attitudes and behaviour. Sage.

O'Connell D. C., Kowal S. (2008). Communicating with One Another: Toward a Psychology of Spontaneous Spoken Discourse. Springer-Verlag New York.

Segundo P., Caballero G.N. (2016). Stylistics in Use. Cambridge Scholars Publishing.

11. Інформаційні ресурси

1. Энциклопедия символов, знаков, эмблем / [сост. В. Андреева и др.]. – М.: Локид; Миф.

2. Краткий словарь когнитивных терминов / [сост.: Е.С. Кубрякова, В.З. Демьянков, Ю.Г. Панкрац, Л.Г. Лузина]. – М.: Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997.

3. Краткий словарь терминов лингвистики текста / [сост. Т.М. Николаева] // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. VIII. Лингвистика текста. – М.: Прогресс, 1978. – С. 467-472.

4. Лингвистический энциклопедический словарь / [под. ред. В.Н. Ярцевой]. – М.: Советская энциклопедия, 1990.

5. Литературная энциклопедия терминов и понятий / [под ред. А.Н. Николюкина]. – М.: НПК "Интелвак", 2003.

6. Литературный энциклопедический словарь / [под. ред. В.М. Кожевникова, П.А. Николаева]. – М.: Советская энциклопедия, 1987.

7. Наратологічний словник / [уклад.: О.М. Ткачук]. – Тернопіль: Астон, 2002.

8. Словарь лингвистических терминов / [сост. О.С. Ахманова]. – [4-е изд., стереотип.]. – М.: КомКнига, 2007.

9. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / [под. ред. М.Н. Кожинной]. – М.: Флинта: Наука, 2003.

10. Texts of all lectures presented in the computer programme Microsoft Power Point.

11. Supplementary transparencies on lecture and seminar points.

12. Supplementary lecture tests presented in the computer programme Microsoft Power Point.